

Az OSZK új közösségi világháló (web 2.0) fejlesztései

Manapság a virtuális térben egyre nagyobb hangsúly helyeződik a közösségi tevékenységek megalapozására. Ennek egyik legnyilvánvalóbb módja, amikor eddig szeparáltan létező világháló szolgáltatások között teremtünk valamiféle módon összeköttetést. A szolgáltatások összeadódása új hozzáadott értéket jelent a felhasználó számára. Leegyszerűsíti a munkáját, egyben új információs lehetőségeket nyit meg, és teret nyújt a közös munkához is. Amikor web 2.0-ról beszélünk, akkor a legtöbbször az új, illetve új módon integrált szolgáltatások mögé valamiféle közösségi erőt képzelünk el, emelkedő használati gyakorisággal. Az Országos Széchényi Könyvtár is e szándék vezette, amikor a NEKTÁR katalógus szolgáltatásainak bővítését tűzte ki célul. Alapvető célunk, hogy a virtuális térben minél több külső alkalmazásba integrálva, minél változatosabb módokon legyenek elérhetőek a katalógus és a digitális könyvtár (OSZKDK) szolgáltatásai. Így lehet reményt táplálnunk arra, hogy használatának aránya a konkrét virtuális tevékenységek során növekedni fog és új használói rétegeket is elérhetünk a külső megjelenések révén. Ez egyfajta proaktív hozzáállást jelent, hiszen a könyvtár ad eszközöket, kapcsolódási pontokat a webfejlesztők és a felhasználók kezébe, hogy saját céljaik, szükségleteik szerint használják azokat. A használók számának statisztikai pedig jó esetben visszaigazolják ezeket a várakozásokat.

Ebben a rövid áttekintésben sorra vesszük azokat az internetes eszközöket, melyeket az OSZK kínál katalógusának elérésére, könnyítve (potenciális) felhasználóinak információszerzési erőfeszítéseit.

Időrendben az alapot a LibriURL kidolgozása jelentette. Itt voltaképpen semmi másról nincs szó, minthogy a böngészőnk címsorába írt keresőkérdelemmel könyvnyelven érjük el könyvtárunk katalógusát, megadva a keresés nyelvét, az OSZK AMICUS adatbázisának típusát, amelyben keresni óhajtunk (pl. OSZK törzsgyűjtemény vagy Könyvtártudományi Szakkönyvtár), aztán megadjuk a keresési indexet és a kereső kifejezést is.¹ A LibriURL felhasználásával alakítottuk ki azt az egyszerű keresésre alkalmas on-line űrlapot, amelyet OSZK gyorskeresőnek hívunk. Ez egy formás keresődoboz alakjában jelenik meg az OSZK és a Könyvtári Intézet honlapján, a NEKTÁR katalógusfelületünk nyitóoldalán pedig gyorskeresésre ad lehetőséget,² a különféle keresési opciókban, és az egymást követő képernyőkben való elmerülést megkerülve. A keresődobozt egyszerű HTML programozási utasítások segítségével bárki beillesztheti honlapjának vagy blogjának felületébe. Így olyan széles kör is találkozhat az OSZK katalóguskeresési lehetőségével, amelyik kívül esik a könyvtár által közvetlenül megszólítottak körén.

Miután a LibriURL felhasználása némi gyakorlatot feltételez a keresőkérdelek szerkesztése terén, ezért kidolgoztunk (Internet Explorer, illetve Firefox böngészők alá) két olyan segédprogramot, ami leegyszerűsíti a keresés folyamatát, szükségtelessé téve a bonyolult keresőkérdelek összeállítását.

A LibriLink³ segítségével elmenthetünk Exploreres kedvenceink (avagy Firefoxos könyvjelzőink) közé egy olyan hivatkozást, mely az OSZK katalógusára mutat. Így bármerre járunk a világhálón, ha kijelölünk egy szót vagy kifejezést, akkor erre a katalógus linkre kattintva máris indul a keresés – bármely kulcsszóra, pontos kifejezésre – az OSZK adatbázisában. Tehát ha a böngésző használatban van, az egyszerű katalóguskereséshez gépelni sem kell.

Amennyiben kicsit részletesebb keresési módokra vágyunk böngészőnk révén, akkor a LibriBar nevű kiegészítő eszköztárat kell feltelepítenünk. Ez a böngészőnk címsora alatt jelenik meg, akárcsak a Google vagy a Yahoo! hasonló alkalmazásai. Itt arra nyílik lehetőségünk, hogy begépeljük vagy egy weboldalról beillesztjük keresőkérdésünket, sőt kiválaszthatjuk a megfelelő adatbázist és keresési indexet is. A keresés indítása után böngészőnk belép az OSZK katalógusába és megjeleníti a találatokat.

A harmadik böngészőbe beépülő programcskánk, a LibriMonkey⁴ csak Mozilla Firefox alatt érhető el, miután előzetesen telepítettük a Greasemonkey nevű kiegészítőt (plugint)⁵. Ennek segítségével ISBN-számok révén kereshetünk le dokumentumokat az OSZK katalógusban. Amennyiben ISBN-számot talál bárhol böngészés közben a LibriMonkey, s az adott mű megvan az OSZK katalógusában, akkor rögtön eltérő színnel kiemeli a számot, internetes hivatkozássá alakítva azt, és felajánlja a mű adatainak katalógusunkban való megjelenítését. (Nagyon jól használható például a KELLO oldalain megjelenő művek OSZK-s katalógusadatainak lekéréséhez.)

Az interneten nagy népszerűségnek örvendenek a közösségi portálok (pl. IWIW – itt, sajnos, külső fejlesztők nem készíthetnek kiegészítőket –, Facebook, MySpace), s a könnyedén testreszabható saját információgyűjtő oldalak (pl. Netvibes, iGoogle). Az OSZK erre az egyre növekvő felhasználói táborra is gondolt a LibriSearch nevű widget (apró beépülő segédprogram) révén. A widget arra jó, hogy saját személyes oldalára telepítve az említett szolgáltatásokon belül lehetővé válik a könyvtári katalógusban való keresés honlapjának látogatói számára is. Ily módon tehát bármely kulcsszóra kereshetünk az OSZK katalógusában. A widget önálló rövid találati listát jelenít meg az oldaladon, mindemellett részletesebb adatokért lehetőség van átváltani a NEKTÁR katalógusfelületre is. A LibriSearchnek két fajtája van: egy általános UWA alapú widget,⁶ amely a legtöbb azonos szabványt használó közösségi szolgáltatást alkalmazó szolgáltatásba beépíthető, a másik pedig a Facebook közösségi portál felhasználói számára készült,⁷ erre ugyanis saját külön fejlesztőfelülete révén, a többivel nem kompatibilis widgetet kellett programozni.

A DKSearch szolgáltatásunk ugyanazt tudja, mint a LibriSearch, azzal a kiegészítéssel, hogy az OSZK Digitális Könyvtárnak állományában keres az OSZK katalógus helyett, valamint a widget saját találati listája gyors linkeket nyújt a Digitális Könyvtárban lévő elektronikus dokumentumokhoz.

Újabb külső hozzáférést kínál a Library Thing⁸ szolgáltatása is. Ennek alapfunkciója, hogy mindenkinek segít katalogizálni kedvenc könyveit, otthoni könyvtárát. Majd erre épülve számos egyéb tevékenységre (kedvenc könyvekről recenzió írására, on-line olvasókörok szervezésére stb.) nyílik lehetőség. A felhasználók pedig munkájukhoz segítségül hívhatják az OSZK katalógusadatait is.

Megújult, letisztultabb, összefogottabb lett és új szolgáltatásokkal bővült maga a NEKTÁR katalógusfelület is. A találatok cédulás megjelenési és letöltési lehe-

tőségét kínáljuk és módosult a címkés megjelenítés. A virtuális billentyűzet segítségével a különleges karakterek bevitelére sem okozhat többé nehézséget. A találati lista elemeiből pedig egyetlen kattintással új kereséseket indíthatunk. Katalógusunkba integráltuk könyvtárunk internetes szolgáltatásait is. Lehetőség nyílik az adott művekről elektronikus példányt rendelni az EOD⁹ szolgáltatás segítségével, s egy másik szolgáltatás révén a kiadók adataihoz is hozzáférhetünk.

Az OSZK linkszolgáltatásainak (OpenURL) segítségével pedig a következő információkat tudhatják meg felhasználóink az egyes katalógustételekben szereplő művekről:

- Van-e elektronikus változata (pl. TEL, NDA, GoogleBooks adatbázisok révén)?
- Kapható-e on-line könyvkereskedésben (Bookline, Libri, Lira és Lant, Antivarium.hu, Amazon)?
- Létezik-e fordítása (Bibliographica Hungarica és az MIMF adatbázisok segítségével)?

Jó tudni, hogy az OSZK OpenURL feloldója (amely e szolgáltatást biztosítja) bármely olyan külső program, szolgáltatói felület számára nyilvánosan elérhető, mely OpenURL-t tud előállítani, ehhez csupán a BaseURL adataira van szükség.¹⁰

Az OSZK linkszolgáltatást kiegészítő bookmark (könyvjelző) szolgáltatás segítségével kedvenc alkalmazásainkhoz tudjuk hozzáadni a teljes nézetben megjelenő katalógus rekordjainkat. (Például az egyre népszerűbb delicio.us on-line közösségi könyvjelző szolgáltatáson belüli saját fiókunkhoz adhatjuk hozzá a katalógustételek linkjeit, majd oszthatjuk meg azokat másokkal. Másrészt például katalógushivatkozásokkal láthatjuk el az MSN Live felületen megjelenő saját weboldalunkat is.)

Legújabb – javarészt még fejlesztés alatt álló – szolgáltatásaink a katalógusfelületen:

- A Google Books segítségével rátalálhatunk a keresett könyv kicsinyített címlapjára. Amennyiben további információkra vagyunk kíváncsiak, közvetlen link juttat el a mű információk oldalára, ahol szemelvényeket kérhetünk a műből, egyéb más lehetőségekkel körítve a szolgáltatási palettát.
- A permalink segítségével az adott találati rekordra mutató közvetlen, állandó linket kérhetünk le, amit aztán elmenthetünk magunknak, hogy máskor is visszataláljunk kedvencünkhöz.
- Megteremtettük a kapcsolódási pontot a Zotero nevű, a Firefox böngészőbe telepíthető kiegészítő alkalmazással is. A Zotero egy kutatási információs segédeszköz. Összegyűjt és kezel minden kutatáshoz szükséges adatot. Segítségével (sok egyéb funkciója mellett) különféle szabványos bibliográfiai hivatkozási formátumokban dolgozhatjuk fel a magunk számára az OSZK rekordjainak adatait s illeszthetjük be munkánkba (pl. Chicago, Harvard, MLA bibliográfiai hivatkozási szabályrendszerek előírásai szerint). A program telepítését nekünk kell kezdeményeznünk (jóváhagyva a böngésző biztonsági figyelmeztetéseit).¹¹ A telepítési folyamat sikeres befejezése után egy könyv alakú ikon jelenik meg böngészőnk címsorának jobb részén, amennyiben a szolgáltatással kompatibilis weboldalra érkezünk. A böngészőnk jobb sarkában állandóan megjelenik a „zotero” link, arra kattintva bármikor aktiválhatjuk a program működését. Miután teljes nézetben meg-

jelenítünk egy NEKTÁR rekordot, a böngésző jobb sarkában meghúzódo Zotero feliratra kattintva elmenti azt saját használatára a programján belül, az összes lényeges indexadatával együtt.

Honlapunk küllemében, illetve egyes részleteiben is megújult, bár nem lehet még az alapoktól új webhelyről beszélni. Új szolgáltatásai közül (web 2.0-ás nézőpontból) kiemelhető a „szállodák a közelben” opció, mely a Google Maps segítségével megmutatja az OSZK közelében lévő szálláshelyek elérhetőségét.

A fent említett szolgáltatások kapcsán talán joggal remélhetjük, hogy az OSZK internetes katalógus szolgáltatásainak használata, a számos külső szolgáltatással való újszerű kombinációs lehetőségekkel, új lendületet ad a hazai könyvtáros közösségnek s az egyre bővülő felhasználói körünknek is.

JEGYZETEK

- 1 A címsorban szereplő keresőkérdés pontos szerkezete és a további részletek a <http://link.oszk.hu/libriurl.php> oldalon található meg.
- 2 A gyorskereső letölthető az alábbi linkről: http://www.oszk.hu/hun/szakmai/letoltheto/index_hu.php?f=nektargyk#
- 3 LibriLink letöltése: http://www.oszk.hu/hun/szakmai/letoltheto/index_hu.php?f=link
- 4 LibriMonkey letöltése: http://www.oszk.hu/hun/szakmai/letoltheto/index_hu.php?f=lmonkey
- 5 Greasemonkey kiegészítő letöltése Firefox böngésző alá: <https://addons.mozilla.org/en-US/firefox/addon/748>
- 6 UWA alapú widget letöltése: http://www.oszk.hu/hun/szakmai/letoltheto/index_hu.php?f=uwaw
- 7 A Facebook widget letölthető innen: http://www.oszk.hu/hun/szakmai/letoltheto/index_hu.php?f=facebw
- 8 <http://www.hu.librarything.com>
- 9 <http://www.oszk.hu/eod>
- 10 Az OpenURL feloldó nyilvános BaseURL-je: <http://viola.oszk.hu:8080/sokk/OpenURLServlet>
- 11 A <http://www.zotero.org> oldalról kiindulva, ahol minden információt megtalálhat a programról, magyarul is.

Horváth Ádám–Németh Márton